

Figuri mitologice în literatura română și universală

Cursul încearcă să lămurească problema mitologicului ca manifestare a principiului polarității în literatura tuturor genurilor:

Euripide, Tirso de Molina, Moliere, Shakespeare, Goethe, Eminescu, Caragiale, Creangă, Dostoievski, Arghezi, Blaga, Hasenclever, Nichita Stănescu și autori contemporani.

Avangarda de ieri, azi

Cursul pune în discuție conceptul de avangardă pornind de la aceea istorică (în contextul ei european de apariție) pînă la formele de neo-avangardă, de experimentalism postbelic și, mai departe, spre ultimul avatar al avangardei, postmodernismul. De la Tristan Tzara, Urmuz, Ionathan X Uranus și Gellu Naum, la postmoderni ca Florin Iaru și Mircea Nedelciu și pînă la scriitorii tineri de azi. Nu este vorba doar despre ideologii și estetici, ci și despre avangarda ca atitudine, ca expresie a unui mod de a fi. Cursul nu-și propune o sistematică a avangardei, ci o rediscutare a culturii revoltei, a culturii „nealiniată” (cu un termen al lui Gellu Naum).

Discuțiile vor fi însoțite de încercări de scriere creatoare pornind de la textele de care urmează să ne ocupăm.

Pamfletul arghezian

Aflat la jumătatea drumului între gazetărie și literatură, pamfletul, des practicat în interbelic, e la prima vedere genul insultei „lucrate”, al indignării transformate în șarjă acidă, al portretelor caustice. Pentru câțiva scriitori-gazetari ai perioadei (N. D. Cocea, Pamfil Șeicaru, Geo Bogza, Ion Vinea și, bineînțeles, Arghezi), pamfletul e ceva mai mult decât asta: e, cu vorbele lui Arghezi, „cultivat pentru frumusețea lui, ca un ficat într-un bocal”.

Cursul își propune în prima parte o prezentare generală a practicii pamfletare din presa interbelică: cine sunt cei care scriu pamflet, care e ecoul articolelor, cum se „consumă” ele și cum e primit verdictul din procesele de presă, numeroase, în care sunt implicați pamfletarii. În a doua parte, obiectul de studiu se va restrânge la activitatea pamfletară a lui T. Arghezi: după o lectură „de aproape” a artelor poetice pamfletare, vom încerca să descifrăm ce și cum e pamfletar în celebrele *Icoane de lemn*, dar și cum s-ar citi un roman (al pamfletului, dar și despre el) precum *Cimitirul Buna-Vestire*.

Funcția metalingvistică. Mijloace de realizare în limba română actuală

Cursul abordează o temă mai puțin studiată în literatura română de specialitate, propunându-și să identifice specificul funcției metalingvistice și eventualele zone de interferență cu celelalte funcții ale limbajului delimitate de R. Jakobson. Vor fi vizate exclusiv realizările acestei funcții în metalimbajul curent, adică într-o activitate metalingvistică spontană, ne- (sau semi-)conștientizată, activitate care se poate declanșa la orice vorbitor, ori de câte ori acesta comentează sau cere/ dă explicații asupra „producțiilor” lingvistice proprii sau ale interlocutorilor.

Accentul va cădea asupra utilizării autonimice a semnelor, guvernată de reguli (prozodice, semantice și gramaticale) proprii, care au dus adesea la caracterizarea sa ca fiind deviantă de la uzajul „normal” al limbajului.

Evaluarea: prezența la curs (50%) + notarea unui referat elaborat de studenți, care să ilustreze principalele realizări ale funcției metalingvistice.

Normă și abatere

Cursul își propune să analizeze diversele tipuri de greșeli care se produc la toate nivelurile limbii: fonetică, morfologie, sintaxă, semantică. Se vor discuta implicit o serie de aspecte legate de dinamica limbii române actuale: normele limbii literare, tendințele care se manifestă în utilizarea limbii actuale, influența engleză etc.

Cursul va fi în cea mai mare parte practic. Exemplele care se vor discuta vor fi extrase, în special, din presă și din limbajul conversației cotidiene.

Forma de evaluare: participare la discuțiile de la curs și realizarea unui referat despre un tip de greșeală la alegere.

Umor, ironie, parodie

Cursul propune o introducere în teoriile lingvistice actuale dedicate umorului verbal. Obiect de studiu al filosofiei, sociologiei, psihologiei, teoriei și criticii literare și, mai nou, al lingvisticii, umorul este un fenomen proteic. Umorul va fi folosit uneori ca „termen umbrelă”, acoperind și aria ironiei verbale. Cursul propune o aplicare a sugestiilor teoretice unor texte ficționale diverse (fragmente literare, scheciuri, bancuri, caricaturi). Analiza textelor va urmări atât aspecte macrostructurale (de ex., parodia), cât și dimensiunea microstructurală (de ex., jocurile de cuvinte). Prin analiză se vor valida sau invalida sugestiile teoretice și metodologice selectate.

Evaluare : 30% prezență și participare la discuții + 70% lucrare finală (referat sau examinare scrisă).

Teoria literară și scrierea creatoare I. Narațiunea în versuri

Cursul pornește de la premisa că modalitatea cea mai eficientă de a face intuitive și, în același timp, operative conceptele fundamentale ale teoriei literaturii este aceea de a le implica în exercitarea propriu-zisă a facultăților creative. Direct spus, înțelegi cel mai bine literatura (în toate implicațiile ei formale, cognitive și socio-culturale) atunci când ești în situația de a o produce. Cursul îmbină, așadar, expunerea conceptelor și teoriilor cu practica înseși a scrierii creatoare.

Vom analiza critic presuposițiile pe care se bazează asocierea automată a versului cu genul liric, oferind, în contrapartidă, exemple clasice și moderne de utilizare eficientă a versului în construcții epice (de la Virgiliu, Dante, Ariosto, la Byron, Pușkin și la Les Murray și Anne Carson). Analiza de opere literare și discutarea de texte teoretice vor fi permanent însoțită de exerciții practice în cursul cărora participanții la curs își vor elabora propriile narațiuni în versuri (fie acestea rimate, albe sau libere). Prin acest demers ne propunem doar să risipim prejudecățile legate de virtuțile exclusiv lirice ale versului sau de separarea strictă între genuri.

Mod de examinare:

30% - activitatea în timpul semestrului (participarea la discuții, ritmul lecturilor, efectuarea temelor de parcurs)

70% - proiect final (elaborarea unei narațiuni în versuri personale).

Interferențe literatură - muzică

Cursul vizează un parcurs paralel literatură-muzică pornind de la Antichitate și ajungând la secolul al XIX-lea. Cursul include noțiuni de istoria artelor, de istorie a formelor culturale, estetică și filosofie. Expunerile vor fi însoțite de audiții și proiecții. Între reperatele cursului se numără: muzica – scop magic/religios și divertisment; poetul, muzicianul și ...Muzele; lirica monodică și corală; rolul teatrului în cetatea greacă; locul muzicii în cadrul conceptului educativ platonice; divertismentul de masă la Roma și preocupările literar-muzicale ale unor cezari, arta trubadurilor, Renașterea: profilul curteanului desăvârșit, interferența artelor în Baroc, elită și spectacol, admirația reciprocă: poeți și muzicieni ai secolului al XIX-lea, explorarea unor opere literare în raport cu operele muzicale pe care le-au inspirat. Evaluare: portofoliu (răspunsuri la zece întrebări, fișe de lectură) 50%, participare activă 25%, prezență 25%

Poetica oralității

Creațiile orale sunt virtual infinite. Data lor de naștere poate fi doar aproximată, iar formal, se aseamănă mult mai mult cu spectacolele de teatru decât cu textele cuprinse într-o carte. Interpretarea unui colind sau a unei legende este un act de prezență totală, dar astfel de creații ajung la noi mediate, inevitabil, de câte o textualizare ce le încremenește într-o ipostază de insectar. Pătrunderea în laboratorul oralității ne ajută să înțelegem o formă de artă verbală diferită de literatura scrisă, cu propriile ei norme și cu o anumită sublimare unică a expresiei, obținută prin decantarea repetată a cuvintelor, până la esențe a căror înțelegere presupune deprinderea unor competențe speciale. Rezultatul unui asemenea efort este experiența unică a imersării neconvenționale într-o cultură veche și vie.

Formă de evaluare: eseu scris cu susținere orală

Antropologia corpului - imaginar social și reprezentare literară

Pornind de la butada lui Paul Valéry, care spunea că “nimic nu este mai profund decât pielea”, acest curs va explora relieful cultural, varietatea resurselor expresive ale aparenței corporale și semnificațiile dezvăluite în cursul interacțiunii sociale. De fapt veți constata că, în ceea ce privește corpul, aproape nimic nu este ce pare a fi. De cele mai multe ori, însușiri pe care le credem naturale sînt efectul artificului, al intervenției conștiente, și invers, comportamente considerate culturale au o condiționare biologică. Vom surprinde felul în care tehnicile corpului, prezente în toate culturile, sînt subordonate intenției de a construi corpul ca instrument al comunicării sociale. O să insistăm și pe construirea socială a senzațiilor, vom vorbi despre plăcere, fără a uita de modelarea culturală a durerii. Ne va interesa evoluția privirii adresate corpului monstruos, precum și evaluarea reacțiilor în fața diferenței radicale a corpului Celuilalt. Ilustrările vor dovedi că literatura nu putea rata această uluitoare aventură corporală, pe care o trăim cu toții, *trecînd prin toate* - vorba altui poet - *fiecare în hăinuța lui...*

(Evaluare: lucrare predată la ultimul curs)

Modernitate înainte de modernism. De la Al. Macedonski la Tristan Tzara

Cursul parcurge, prin decupaje tematice, manifestările prin care, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX (1890-1918), se constituie modernitatea în literatura română. Pornind de la școala simbolistă a lui Al. Macedonski și urmărind în paralel evoluțiile din câmpul poeziei, prozei și dramaturgiei, cursul va evidenția constituirea unei noi concepții despre literatură, sub influența benefică a doctrinelor post-simboliste franceze și în confruntare cu curentele și grupările tradiționaliste autohtone.

Un capitol aparte este dedicat criticii și eseisticii literare, care face în această perioadă un salt spectaculos, de la discursul de tip normativ al lui Maiorescu, la impresionismul tânărului Lovinescu, raționalismul lui Mihail Dragomirescu și critica, de descendență gheristă, a lui G. Ibrăileanu.

De asemenea, cursul va aborda și diferitele accepții ale noțiunilor de *modern*, *modernitate*, în opoziție cu *modernismul* interbelic, pregătindu-i pe studenți pentru întâlnirea fundamentală cu literatura română dintre cele două războaie mondiale.

Literatură și ideologie interbelică

- Cum definim “tradiția” și “inovația”: independent, raportându-le una la cealaltă sau prin relația cu norma și ideologiile unei epoci? “Tradiția” și “inovația” – ingrediente (caracteristici) ale textului literar sau efecte (deformări) ale lecturii? Există prozatori interbelici pur “tradiționali”/pur “inovativi”? Cum funcționează proza interbelică pe direcțiile ei principale: autohtonă (“locală”) și cosmopolită (“europeană”)? Se pot identifica structuri/mecanisme/procedee textuale specifice prozei “tradiționale” și celei “inovative”? Dacă da, ce influență au ele asupra valorii textelor literare și notorietății autorilor?
- Studenții anului II Litere sînt invitați să descopere și să ofere răspunsuri la aceste întrebări în cadrul unui curs flexibil de literatură română. Descoperirea modurilor în care funcționează relația dintre tradiție și inovație în perioada interbelică, ca și a implicațiilor socio-estetice ale acesteia asupra literaturii și autorilor epocii, le va permite studenților o lectură variată și o înțelegere nuanțată a prozei unor autori ca Liviu Rebreanu, Urmuz, Camil Petrescu, Anton Holban sau Mircea Eliade.

Cum se redactează și se comunică un subiect științific?

Cursul își propune să pregătească studenții de anul al II-lea în redactarea textului științific și comunicarea subiectului științific. Cele două dimensiuni sunt interrelaționate, astfel că prezentul curs va urma traiectoria de transformare a unei teme de interes pentru student într-o lucrare științifică (teză de licență, articol științific, articol de popularizare științifică), cât și la nivel comunicațional (comunicarea științifică și diversele sale formate).

Temele cursului – care se va desfășura, în parte, sub forma unui atelier – includ: problematizarea științifică a temei / subiectului de interes, coerența și adecvarea științifică a subiectului, lectura critică a aparatului teoretic, metode de cercetare pentru realizarea studiului de caz, dezvoltarea subiectului în formatul lucrării de licență, dezvoltarea subiectului în formatul articolului științific, raportul dintre text (lucrare de licență / articol) și prezentarea acestuia în formatul unei comunicări științifice, comunicarea accesibilă a discursului.

Corpus de texte: tipuri de lucrări de licență; tipuri de articole științifice; tipuri de articole de popularizare a științei; tipuri de prezentări științifice.

Repere teoretice: Umberto Eco, *Cum se face o lucrare de licență* (Iași: Polirom, 2006).

Evaluare: redactarea unui articol științific (50%), susținerea unei comunicări științifice utilizând tehnicile prezentării orale (50%).

Sintaxă și semantică – clase funcționale

Obiective: introducerea perspectivei *funcționale* în studiul claselor; ce este o clasă de *mărci funcționale* (omogenitate ca funcție comunicativă, dar eterogenitate gramaticală); inventarierea și descrierea *claselor funcționale* semnificative ale limbii române; interferența dintre tipurile de clase (funcție pragmatică și funcție gramaticală; funcție pragmatică și funcție semantică; funcție gramaticală și funcție semantică etc.); ambiguități funcționale.

Evaluare: prezență și răspunsuri în timpul semestrului (50%) + o lucrare pe o temă la alegerea studentului (din bibliografia recomandată).

Elemente de dialectologie nord-dunăreană

Se prezintă importantele concepte dialectologice, precum și importantele instrumente de lucru. Se prezintă tipologia graiurilor nord-dunărene, însoțită de descrierea, la diverse niveluri lingvistice, a fiecărui grai. Se urmărește raportul dintre graiuri și limba literară, în evoluția limbii.

Evaluare: prezență și participare la discuții (50%), colocviu final (50%).

Retorica și pragmatica discursului politic

Cursul își propune să prezinte o tipologie a discursului politic contemporan în contextul comunicării publice, cu accent pe cel televizat, folosind o bază de date permanent actualizată și tehnici moderne de expunere. Este un concept integrat ce include aspecte referitoare la analiza de discurs, retorică, argumentare, stilistică, dar și elemente specifice jurnalismului de televiziune. Vor fi abordate următoarele teme:

a) Mecanisme retorice și argumentative ale discursului politic (varianta scrisă vs varianta orală); analiza de discurs; relația dintre componenta verbală și cea vizuală în discursul televizat/discursul electoral; sloganul ; tehnici de manipulare; strategii de dirijare a efectelor vizuale; dinamica sensurilor în spațiul politic

b) “Stilistica” jurnalismului de televiziune - tehnica redactării știrii de televiziune; elemente de tehnică vizuală (limbajul vizual în știre/ discurs televizat); lectura (citirea) textului/știrii

Evaluare : referat (50%) + participare activă la dezbaterile cursurilor (50%).

Literatura și experiența spațiului

Cursul își propune să deschidă o discuție asupra modalităților literare de a concepe și reprezenta spațiul ca o componentă a viziunii despre lume, și asupra funcțiilor atașate diferitelor tipuri de spațiu figurate în textele literare. Reperele teoretice sunt gândite ca puncte de plecare pentru analize de text făcute cu această intenție. Între problemele de interes menționăm: formele de reprezentare a spațiului și semnificațiile acestora; raportul dintre modul de trăi spațiul și un anumit gen, curent sau școală literară; construcția personajului în relație cu spațiul „fabulei”. Una dintre intențiile temei propuse este de a înlesni frecventarea unor scrieri literare și teoretice mai puțin prezente în bibliografiile cursurilor fundamentale.

Temele cursului – care se va desfășura, în parte, sub forma unui atelier – includ: spațiul domestic; spații academice și culturale; spații carcerale; spații liminare; metamorfoze ale spațiului; călătoria & spațiile aventurii; spații interioare (memoria, copilăria, visul).

Corpus de texte: J.L. Borges, *Biblioteca Babel*; U. Eco, *Numele trandafirului*; Stendhal, *Mănăstirea din Parma*; G. Orwell, *1984*; W. Gombrowicz, *Trans-Atlantic*; D. Buzzatti, *Deșertul tătarilor*; M.H. Simionescu, *Bibliografia generală*; A. Robbe-Grillet, *În labirint*; M. Sadoveanu, *Divanul persian*; I. Calvino, *Orașele invizibile* ș.a.

Repere teoretice: Gaston Bachelard, M.M. Bahtin, Maurice Blanchot, Gérard Genette, H.R. Jauss, Georges Poulet, Jean Servier.

Evaluare: test scris 50%, activitate la curs 50%.

Creatorii literari. Strategii de legitimare în comunismul românesc

Privită prin strategiile ei sociale sau ca o modalitate de gestionare a unui proiect identitar artistic, postura creatorului literar nu poate fi strict definibilă (și nici reductibilă) la concepte precum cel de autor/ scriitor. Dacă se poate afirma cu mai multă ușurință că „biografia creează bibliografie” și contextul, text, cum se poate discuta, atunci, despre reversul acestora, mai ales în condițiile unui câmp literar viciat de imixtiunea politicului?

Cursul propune, dintr-o perspectivă socio-critică, o discuție în jurul conceptului de creator literar sub comunism în România dar și asupra influențelor sale asupra literaturii române de azi. De la text la text, prin context, discuțiile vor avea în vedere strategiile identitare și de vizibilitate ale creatorilor literari dar și ale creației/ creativității literare sub comunism. *Statut vs. postură, ficțiune literară vs. ficțiune ideologică, cenzură vs. autocenzură, nou vs. fantezie*- sunt numai câteva din conceptele prin care se poate (de)juca o legitimitate artistică.

Evaluare: proiect final

Sonetul– tradiție și inovație

Sonetul, una dintre cele mai productive și mai longevive specii lirice, și-a dovedit, în timp, resursele inepuizabile, în ciuda constrângerilor sale formale (sau poate tocmai datorită lor!). Pornind de la întâlnirea directă cu texte aparținând unor epoci și direcții poetice diferite, cursul va explora disponibilitățile estetice ale sonetului, rigorile și mobilitatea sa, afinitatea dintre forma închisă și deschiderea ideatică. Printr-o incursiune în poetica și poeticile acestei specii ale cărei reguli nu au condamnat-o la rigiditate, vor fi urmărite variațiile tiparului tradițional, începând cu Evul Mediu și până în secolul al XVII-lea. La acestea, se adaugă conexiunile tematice și stilistice stabilite între autori și operele lor, de la Școala siciliană la Dante și poezii Dulcelui Stil Nou, de la Petrarca la tradiția petrarchistă, trecând prin Michelangelo, Ronsard, Camões, Shakespeare, și continuând cu jocurile manieriste și baroce ale lui Marino și Góngora.

Forma de evaluare: 40% intervențiile orale, 60% eseul final.

Introducere în antropologia culturală

Antropologia culturală, în sensul cel mai larg, este studiul diversității culturale, avându-și punctul de plecare în întâlnirea dintre *Occidental* și *Sălbaticul* colonizat și în modul particular în care factorii biologici, naturali, sociali produc diversitatea culturală. În același timp, dihotomia de bază care se dezvoltă din contactul dintre cele două tipuri culturale conduce la orientarea interpretării pe linia *civilizatului* (vesticul) vs. *necivilizatului* (sălbaticul).

Postcolonianismul însă aduce o schimbare de perspectivă și, odată cu el, privirile orientate spre sălbatic sunt refocalizate aproape, într-un teren de cercetare din care deopotrivă cercetătorul și cercetatul viețuiesc, iar ierarhiile dintre lumea *civilizată* și cea *necivilizată* se dizolvă.

Cursul va avea drept scop vizitarea unor texte considerate fundamentale în antropologia culturală, viziunea unor filme prin care *departele* cultural este împlânzit sau, dimpotrivă, încă sancționat, dar, poate cel mai important, va prezenta un set de concepte fundamentale în studiul culturilor cu instrumentele antropologiei.

Miza fundamentală a cursului va fi reprezentată de capacitatea de a analiza fenomene culturale actuale din perspectiva unui cadru teoretic stabilit de lecturile de curs și de instruirea unui tip de privire asupra fenomenelor culturale cu un ochi capabil să distingă unitatea și diversitatea, de la formele rituale la ritualitatea profană, de la dansul tribal la clubbing, de la tribul *necivilizatului* la triburile virtuale sau de la riturile de inițiere sexuală la petrecerea de majorat.

* Studenților care vor urma cursul li se cere un grad de cunoaștere a limbii engleze suficient pentru a putea parcurge bibliografia de curs și a viziona filmele suport, netitrate în limba română.